

zondag

30.11.2014

15.00 Kamermuziekzaal

14.15 Inleiding door

Christine Dysers

Duo Idyll & Peter Jeurissen

Schumanns romantische liederen

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Peter Jeurissen (BE) is naast pianobegeleider aan de LUCA School of Arts (campus Lemmensinstituut) ook pianist voor masterclasses, audities, wedstrijden en operaproducties. Hij specialiseert zich verder door masterclasses te volgen bij Roger Vignoles, Leo van Doeselaar en Louis Robilliard. Parallel hiermee blijft hij actief als organist aan de abdij van Keizersberg te Leuven. Jeurissen nam werk van Kurt Bikkembergs, Sebastiaan van Steenberge, Dirk De Nef en Chris Dubois op. Sinds januari 2014 is hij verbonden aan de muziekcademie van Maasmechelen als leraar orgel en begeleidingspraktijk

Iris Luypaers (BE) studeerde zang aan het Koninklijk Conservatorium te Antwerpen, maar vervolmaakte zich in de operastudio van McGill Schulich School of Music te Montreal. Reeds tijdens haar studie in Antwerpen werd ze gevraagd bij de Vlaamse Opera. Sindsdien was ze onder meer te horen als La Chauve-souris en L'Hibou in *L'enfant et les Sortilèges*, als de Barones de Gondremarck in *La Vie parisienne* en als Despina in *Così fan tutte*. Daarnaast deelde Luypaers het podium met orkesten als de Belgische Kamerfilharmonie, B'Rock, Brussels Philharmonic en Brussels Jazz Orchestra. Haar oratoriumrepertoire omvat onder meer het *Te Deum* van Mendelssohn, de *Johannespassie* en de *Mattheuspassie* van Bach, *Vesperae solennes de confessore* van Mozart, *Carmina Burana* van Orff en het *Requiem* van Brahms. Na in 2008 als enige Belgische sopraan de halve finale te hebben bereikt in de Koningin Elisabethwedstrijd, werd Luypaers opnieuw gevraagd door de Vlaamse Opera voor de wereldcreatie van *The Rage of Life* van Elena Kats-Chernin. Ze werd ook uitgenodigd om een concert te geven met de befaamde tenor Marco Beasley.

Gijs Van der Linden (BE) studeerde zang aan de conservatoria van Antwerpen en Gent en specialiseerde zich aan de Muziekkapel Koningin Elisabeth, waar hij onder meer door José van Dam werd begeleid. Ondertussen stond Van der Linden op de podia van de Munt, de Vlaamse Opera, de Opéra national du Rhin in Straatsburg en Angers-Nantes Opéra. Concertant was hij te horen in de *Requiems* van Mozart en Dvořák, de *Carmina Burana* (Orff), *Messa di Gloria* (Rossini), de *Johannespassie* (Telemann) en de *Negende symfonie* van Beethoven. Dit onder leiding van dirigenten als Patrick Peire, Florian Heyerick, Marc de Smet, Jaak Gregoor, Flip Rathé, Klaas Stok, Eric Delson, Thomas Zehetmair en vele anderen.

Uitvoerders en programma

Duo Idyll:

Iris Luypaers: sopraan

Gijs Van der Linden: tenor

Peter Jeurissen: piano

—

Robert Schumann (1810-1856)

In der Nacht, nr. 4 uit *Spanisches Liederspiel*, opus 74 (1849)

Ich hab' im Traum geweinet, nr. 13 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Seit ich ihn gesehen, nr. 1 uit *Frauenliebe und -leben*, opus 42 (1840)

Er, der Herrlichste von allen, nr. 2 uit *Frauenliebe und -leben*, opus 42 (1840)

Wenn ich in deine Augen seh', nr. 4 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Clara Schumann (1819-1896)

Er ist gekommen in Sturm und Regen, nr. 2 uit *Liebesfrühling*, opus 37 (1841)

Robert Schumann (1810-1856)

Familiën-Gemälde, nr 4 uit *Vier Duette*, opus 34 (1849)

Ich denke dein, nr. 3 uit *Vier Duette*, opus 78 (1849)

Helft mir, ihr Schwestern, nr. 5 uit *Frauenliebe und -leben*, opus 42 (1840)

Im Rhein, im heiligen Strome, nr. 6 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Ich grolle nicht, nr. 7 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

— pauze —

Robert Schumann (1810-1856)

Süsser Freund, du blickest, nr. 6 uit *Frauenliebe und -leben*, opus 42 (1840)

Liebhabsers Ständchen, nr. 2 uit *Vier Duette*, opus 78 (1849)

Ein Jüngling liebt ein Mädchen, nr. 11 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Am leuchtenden Sommermorgen, nr. 12 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Du Ring an meinem Finger, nr. 4 uit *Frauenliebe und leben*, opus 42 (1840)

Aus meinen Tränen spriessen, nr. 2 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne, nr. 3 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Faschingsschwank aus Wien, nr. 2, uit *Romanze in g*, opus 26 (1839)

Liebste, was kann denn uns scheiden, nr. 6 uit *Liebesfrühling*, opus 37 (1840)

Schön ist das Fest des Lenzes, nr. 7 uit *Liebesfrühling*, opus 37 (1840)

Die alten, bösen Lieder, nr. 16 uit *Dichterliebe*, opus 48 (1840)

Clara Schumann (1819-1896)

Warum willst du and're fragen, nr. 11 uit *Liebesfrühling*, opus 37 (1840)

Robert Schumann (1810-1856)

Er und Sie, nr. 2 uit *Vier Duette*, opus 78 (1849)

Dit concert maakt deel uit van de Scoop-reeks en wordt live opgenomen. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Schumanns romantische liederen

De verboden liefde tussen Robert Schumann (1810-1856) en muzikaal wonderkind Clara Wieck (1819-1896) staat bekend als een van de mooiste liefdesverhalen uit de muziekgeschiedenis.

Na een ontmoeting met de Italiaanse vioolvirtuoos Niccolò Paganini (1782-1840) in Frankfurt in 1830, besluit de jonge Schumann zich voluit te focussen op zijn carrière als pianist. Met de intentie zijn leven aan de muziek te wijden trekt hij naar Leipzig en treedt er in de leer bij pianist Friedrich Wieck (1785-1873). Door een verlamming aan zijn rechterhand maakt Schumann echter weinig vorderingen, waardoor een wrange relatie ontstaat tussen hem en de sterk autoritaire leraar. Het conflict intensifieert wanneer blijkt dat Schumann ook nog eens amoureuze gevoelens heeft ontwikkeld voor Wiecks oudste dochter Clara. Wanneer omstreeks 1835 blijkt dat de liefde wel degelijk wederzijds is, grijpt vader Wieck in en verbiedt hij de twee elkaar nog te zien. Dat doet hij niet alleen uit vaderlijke bezorgdheid: Clara is namelijk ook de oogappel van Wieck, die haar reeds sinds haar geboorte aan het klaarstomen is voor een carrière als concertpianiste. Wanneer Schumann op de achttiende verjaardag van Clara aan vader Wieck de toestemming vraagt om haar te huwen, weigert deze pertinent. Het jonge koppel verzet zich tegen dit besluit en wanneer Wieck er uiteindelijk mee dreigt om Clara te onterven indien zij haar relatie met Schumann niet beëindigt, spannen de twee geliefden een rechtszaak aan tegen de oude Wieck. Na een uitvoerig proces dat maar liefst een jaar zou duren worden zij in augustus 1840 in het gelijk gesteld. Ze trouwen op 12 september 1840, welgeteld één dag voor Clara eenentwintig zou worden – en daardoor bij wet niet langer onder het gezag van haar vader zou vallen.

In de maanden voorafgaand aan de uitspraak was echter al duidelijk dat het jonge koppel de rechtszaak zou winnen. Schumanns herwonnen zelfvertrouwen, verliefdheid en blijdschap brachten dan ook een immense opstoot aan creatieve energie met zich mee. In de periode tussen 1840 en 1841 componeerde Schumann om en bij de honderdvijftig liederen, goed voor zo'n twee derden van zijn totale liedoeuvre. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het jaar 1840 in zowat elke Schumann-biografie de bijnaam 'liederenjaar' meekreeg. In de liederen uit deze periode wordt de liefde in al haar facetten bezongen.

Officieel begint Schumanns 'liederenjaar' met het componeren van *Schlusslied des Narres*, een muzikale zetting van een tekst uit Shakespeares *Driekoningenavond*. Nog in februari volgden de liederen die later zouden worden gepubliceerd als *Myrthen* en de *Liederkreis-cyclus* op teksten van Heinrich Heine. Na een korte onderbreking in maart schreef Schumann in april de tweede *Liederkreis-cyclus* op teksten van Joseph von Eichendorff. In mei keert hij uiteindelijk terug naar de poëzie van Heine en componeert hij in een koortsachtig tempo de bundel *Dichterliebe*. Schumann was echter niet alleen een veelschrijver van liederen, maar hij blies het genre ook nieuw leven in. Zijn idee om het lied niet langer op te vatten als een zingbare melodie die wordt ondersteund door een begeleiding, maar als een dialoog tussen twee gelijken, had verregaande en blijvende gevolgen voor de verdere ontwikkeling van het genre.

Van de vier grote liedbundels die Schumann op slechts drie maanden tijd componeerde, omvat enkel *Dichterliebe* een coherente verhaallijn. De zestien liederen uit deze cyclus

vertellen het verhaal van een ongelukkige liefdesrelatie. Hoewel het verhaal begint met de gelukzalige ervaring van verliefdheid volgt al snel een breuk, die gepaard gaat met fasen van woede, verdriet en aanvaarding. Een eerste keerpunt komt er in *Wenn ich in deine Augen sehe*, een langzaam en introvert lied waarin de zanger tot tranen bewogen wordt door de (wellicht leugenachtige?) liefdesverklaring van zijn geliefde. De wrok die het hoofdpersonage voelt na het beëindigen van de relatie komt pas volledig naar boven in het ironische *Ich grolle nicht*, terwijl ook in het schijnbaar vrolijke *Ein Jüngling liebt ein Mädchen* een bitter liefdesverdriet doorklinkt. In *Ich hab' im Traum geweinet* stelt Schumann de breuk van de geliefden muzikaal voor door de pianopartij en vocale lijn van elkaar te scheiden. Het laatste lied van de cyclus, *Die alten, bösen Lieder*, symboliseert het ten grave dragen van de relatie. Wanneer het verwerkingsproces compleet is, maakt een dromerig instrumentaal naspel echter plaats voor een nieuwe romance.

In *Frauenliebe und -leben* wordt dan weer vooral de passie en het geluk van de liefde bezongen, dit keer vanuit het standpunt van de vrouw. In precies acht liederen op teksten van Adelbert von Chamisso neemt Schumann de luisteraar mee doorheen de verschillende fasen van het huwelijk: van het overslaan van de eerste vonken in *Seit ich ihn gesehen*, over de aanbidding van de ander in *Er, der Herrlichste von allen* tot de verloving en het huwelijk in respectievelijk *Du Ring an meinem Finger* en *Helft mir, ihr Schwestern*.

Ook Clara Wieck maakte in de jaren 1840-1841 een aantal substantiële bijdragen tot het liedgenre. Hoewel zij vooral focuste op haar carrière als pianiste, moedigde Schumann haar aan om te componeren. Samen zetten

ze onder meer een selectie gedichten uit Friedrich Rückerts *Liebesfrühling* op muziek. Schumanns duetten *Liebste, was kann denn uns scheiden* en *Schön ist das Fest des Lenzes* zijn geschreven voor sopraan en tenor of bariton en zetten daarmee de veronderstelling kracht bij dat de liedcyclus zou zijn opgevat als een dialoog tussen twee zangers. De bundel bevat ook een aantal liederen die volledig door Clara werden gecomponeerd. *Er ist gekommen in Sturm und Regen* is één van haar bekendste liederen en omvat een grote spanningsboog. Terwijl de melodische lijn langzamerhand stijgt, neemt de emotionele intensiteit van de tekst toe, om daarna terug in spanning af te nemen terwijl de melodiële lijn stapsgewijs daalt en uiteindelijk wordt neergelegd. *Warum willst du and're fragen* is eerder eenvoudig qua tekst, melodie en opbouw, maar rijk en complex wat betreft harmonie. Dit contrast moet ook pianovirtuoos Franz Liszt (1811-1886) hebben aangesproken, aangezien hij het lied in 1885 transcribeerde voor piano.

Christine Dysers

Romantiek versus romantisch

Het eerste gebruik en de betekenisontwikkeling van de woorden 'romantiek' en 'romantisch' wordt uitvoerig belicht in *Concepts of Criticism* (New Haven and London, 1963). Auteur R. Welck beschouwt termen zoals renaissance, barok en romantiek noch als 'arbitraire linguïstische labels', noch als 'metafysische entiteiten', maar als 'namen voor vormsystemen die de literatuur (kunsten) overheersen tijdens een specifieke periode van het historische proces'. Die specifieke periode – de romantiek – kwam in Europa als zodanig tot bloei tussen 1750 en circa 1830 en kende een lange nabloei, in sommige gevallen tot op vandaag (postromantiek, neoromantiek). Het adjectief 'romantisch' duikt voor het eerst op in 1659 in Engeland – 'Romantic' – en op het einde van de 17e eeuw ook in Frankrijk en Duitsland. In de 18e eeuw werd het door de Engelse rationalist Dr. Samuel Johnson gelinkt aan de noties 'wild' en 'fantastisch'. Omstreeks 1800 veranderde Johnsons pejoratieve opvatting in bewondering voor het sublieme en het oneindige. In 1798 schrijft de dichter Novalis: 'Door het banale een verheven betekenis te verlenen, het ordinaire met mysterie te omkleden, het vertrouwde met de verdienste van het onvertrouwde, het eindige met de schijn van het oneindige, romantiseer ik.'

De term romantiek is afgeleid van het Oud-Franse 'romanz écrire', wat in de volkstaal schrijven betekent (in plaats van in het Latijn). Ook het woord 'roman' in de oorspronkelijke betekenis van een episch volksverhaal, komt eruit voort. Door deze associatie met de betekenis van 'roman' nam de romantiek ook de verheerlijking van het verleden (vooral in de middeleeuwen) in zich op. Eveneens typisch is de grote belangstelling voor de volkscultuur. Zo publiceerde Johann Gottfried Herder zijn *Volkslieder* al in 1778-79, deze

werden vervolgens in 1807 herdrukt onder de titel *Stimmen der Völker in Liedern*. In de romantiek als cultuurperiode onderscheiden men over het algemeen onderverdelingen zoals preromantiek (1750-1800); vroegromantiek (1800-1830); hoogromantiek (1830-1860/70) en laatromantiek (tot 1910). 'De romantische stijl, zowel in de letteren, de muziek als de beeldende kunsten wordt meestal gedefinieerd als die stijlvorm waarbij de nadruk wordt gelegd op het primaat van het persoonlijk ervaren gevoel van de mens – met name van de scheppende mens – in het kader van zijn verhouding tot zichzelf, de natuur, de maatschappij, de geschiedenis en het bovennatuurlijke.' Zo beschrijft G. Stuiveling het in de *Moderne Encyclopedie der Wereldliteratuur*. De lyriek bekleedt duidelijk een centrale plaats in de romantiek en zoals Dr. G.P.M. Knuvelder terecht opmerkt in zijn uitgebreide essay *De romantiek en haar aspecten* vindt zij haar meest eigen vorm in de Duitse taal in het kunstlied, dat uitdrukking van een subjectieve stemming beoogt te geven. Volgens Dr. Knuvelder lijkt in deze lyriek het romantische ideaal van de identiteit van subject en object, mens en natuur, ik en wereld bereikt.

Johan Huys

Robert Schumann, litho van Joseph Kriehuber, 1839

Les Abbagliati

wo 17.12.14 / 20.00 / Kamermuziekzaal
Les Abbagliati / Aliens in London
Tegen het einde van de 17e eeuw werd Londen het muzikale centrum van Europa. Les Abbagliati bieden een snapshot van de muziek en artiesten die rond 1700 razend populair waren, van de Duitser Händel, de Italianen Bononcini en Astorga tot de Fransman Leclair. Uniek: door een reconstructie van de barokke gestic krijgen de cantates extra diepte.

Bart Naessens © Marco Borggreve

zo 11.01.15 / 11.00 / Concertgebouw
Keys please!

Op één dag gaan we in vijf concerten kriskras door vijf eeuwen Engelse klaviermuziek met enkele van de meest getalenteerde spelers van nu. Van het hof van Henry VIII naar onze eeuw, over de Engelse virginalisten, Händel (met il Gardellino!) en de ontluikende Engelse romantiek: dit wordt een trip om niet snel te vergeten.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 17 ZAND 34 BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de gebreven provincie

BRUGGE

FLUXYS

DeMorgen.

Knack

Klara

GOBRA
be

FOCUS|WTV